

Sygn. akt I UK 355/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 16 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa .../14,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 listopada 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] odmówił M. S. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), wobec niewykazania na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15-letniego okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach oraz nieosiągnięcia wieku emerytalnego.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając ubezpieczonej prawo do emerytury, poczynwszy od 17 listopada 2013 r.

Sąd ustalił, że ubezpieczona wniosek o przyznanie prawa do emerytury złożyła w dniu 5 listopada 2013r., zaś wiek 55 ukończyła w dniu 17 listopada 2013 r. Na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazała 20 lat, 4 miesiące i 22 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Przystąpiła do OFE, ale złożyła wniosek o przekazanie środków do budżetu państwa za pośrednictwem ZUS. Bezsporny był okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych, obejmujący zatrudnienie w T. SA w okresie od 17 maja 1990 r. do 31 grudnia 1998 r. Natomiast spór dotyczył okresu pracy ubezpieczonej w Zakładach Urządzeń Automatyki Przemysłowej M.- w [...] na stanowisku montera urządzeń elektronicznych. Co do tego okresu Sąd ustalił, że praca ubezpieczonej polegała na montowaniu układów radiowych za pomocą lutownicy, kalafonii, cyny i ołowiu. Była to praca szkodliwa, ponieważ ubezpieczona wdychała opary chemiczne oraz była narażona na zapylenie i dymy. Wykonując tę pracę otrzymywała litr mleka dziennie.

Sąd pierwszej instancji uznał, że praca wykonywana przez ubezpieczoną w spornym okresie jest wymieniona w wykazie A, dziale III pod poz. 83 pkt 2 zarządzenia nr 33 Ministra Łączności z dnia 16 maja 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu łączności (Dz.Urz. URTiP 1983 nr 3, poz. 32). Sąd, przywołując uregulowanie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach FUS, uznał, że ubezpieczona spełniła wszystkie wymagane nim przesłanki do nabycia prawa do emerytury, bowiem wiek 55 lat ukończyła w dniu 17 listopada 2013 r., zaś po doliczeniu spornego okresu - okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych wynosi 15 lat, 3 miesiące i 29 dni i

w konsekwencji przyznał jej prawo do emerytury od dnia, w którym ukończyła 55 rok życia.

W wyniku apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2015 r., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji, że pracę ubezpieczonej w spornym okresie można zakwalifikować jako pracę przy lutowaniu płyt, blach i przewodów ołowianych oraz metali nieżelaznych (poz. 83, dział III - wykazu A) i uściślającego go punktu 2, poz. 83 wykazu A - zarządzenia z nr 33 Ministra Łączności z dnia 16 maja 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu łączności, gdyż „z treści zeznań ubezpieczonej i jej przełożonej nie wynika bynajmniej, że przedmiotem prac ubezpieczonej płyty, blachy bądź przewody”, a ponadto w zarządzeniu nie figuruje stanowisko – monter urządzeń elektronicznych. Wskazał ponadto, że ubezpieczona na zakończenie stosunku pracy nie otrzymała świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych, a z jej kart płacowych nie wynika, aby kiedykolwiek otrzymywała dodatek za pracę w warunkach szczególnych. Ponadto, mimo ówczesnie istniejącego obowiązku, wynikającego z przepisu § 4 zarządzenia nr 33 Ministra Łączności, w aktach osobowych ubezpieczonej z M. w żadnym miejscu nie odnotowano, aby w jakimkolwiek okresie wykonywała ona pracę w warunkach szczególnych.

Ubezpieczona zaskarżyła ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w związku z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., w wyniku przyjęcia, że prace wykonywane przez nią w spornym okresie nie odpowiadają zarówno pracy z pozycji 83, działu III, jak i pozycji 5 działu XIV - wykazu A, w sytuacji gdy główną przesłanką do uznania danej pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach nie jest tożsamość nazwy stanowiska pracy lub branży, w której ta praca była wykonywana z literalnym brzmieniem prac podanych w wykazie A, ale to, czy na ubezpieczonego, w trakcie wykonywania przez niego pracy, oddziaływały te same szkodliwe czynniki, zaistnienie których warunkuje uznanie pracy z innej branży za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że uznanie pracy wykonywanej przez wnioskodawczynię w spornym okresie (w M.) za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach wymagało zaliczenia jej do którejkolwiek z prac wymienionych w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. – wykazie A.

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 z dnia 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10, LEX nr 950426).

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji wypowiadał się co do możliwości zakwalifikowania pracy wnioskodawczyni pod poz. 83 działu III, wykazu A (lutowanie płyt, blach i przewodów ołowianych oraz metali nieżelaznych). Takie określenie zakresu prac wymagałoby precyzyjnego ustalenia, na czym one polegają i jakimi warunkami się charakteryzują, aby następnie możliwe było porównanie ich z warunkami pracy wykonywanej przez ubezpieczoną. Nie ma zatem dostatecznych podstaw arbitralna ocena Sądu, że „z treści zeznań

ubezpieczonej i jej przełożonej nie wynika bynajmniej, że przedmiotem prac ubezpieczonej płyty, blachy bądź przewody”, w szczególności, jeśli weźmie się pod uwagę lakoniczne ustalenia dotyczące charakterystyki pracy wykonywanej przez skarżącą przejęte od Sądu pierwszej instancji, sprowadzające się do jednego zdania („Jej praca polegała na montowaniu układów radiowych za pomocą lutownicy, kalafonii, cyny i ołowiu.”). Trzeba w tym kontekście zwrócić uwagę, że pełne *spectrum* zakresu obowiązków na stanowisku montera urządzeń elektronicznych nie polega tylko na lutowaniu elementów, ale także na drobnym montażu mechanicznym polegającym na przykręcaniu wkrętów, nakrętek, pokręteł, uchwytów oraz na czynnościach kontrolnych związanych z regulacją i strojeniem zmontowanego urządzenia, sprawdzeniem parametrów technicznych, zarejestrowaniem wyników pomiaru (zob. np. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 11 czerwca 2015 r., III AUa 1160/14, LEX nr 1755231, w części relacjonującej opinię biegłego), co w zindywidualizowanych stanach faktycznych może tłumaczyć niewydanie pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku montera urządzeń elektronicznych świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Z poczynionych ustaleń nie wynika zatem, czy ubezpieczona zajmowała się wyłącznie lutowaniem, czy też także innymi czynnościami związanymi z montażem urządzeń elektronicznych. Ma to istotne znaczenie dlatego, że w mającym zastosowanie w niniejszej sprawie zarządzeniu Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (Dz.Urz. MG nr 1, poz. 1), pod pozycją 83, dotyczącą prac polegających na lutowaniu płyt, blach i przewodów ołowianych oraz metali nieżelaznych, wymienione zostało stanowisko: lutowacz (zob. zarządzenie nr 97 Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 października 1974 r. w sprawie ustalenia listy branż (grup wyrobów) objętych koordynacją gospodarczą według stanu na dzień 30 czerwca 1974 r. (M.P. nr 37, poz. 213), które wskazuje, że Zjednoczenie Przemysłu Automatyki i Aparatury Pomiarowej „M.” (w skład którego wchodziło M.) podległe było ministrowi przemysłu maszynowego, a nie ministrowi łączności).

W konsekwencji ustalony w sprawie stan faktyczny nie pozwala na ocenę, po pierwsze, czy ubezpieczona w spornym okresie wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę lutowacza (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), a jeśli tak, to czy pracę tę można zakwalifikować pod poz. 83 działu III wykazu A.

W rezultacie uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., gdyż zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego oznacza wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2012 r. IV CSK 76/12, LEX nr 122981; z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, LEX nr 784216; z dnia 10 marca 2011 r., II PK 241/10, LEX nr 817524).

Sąd Najwyższy dostrzega, że skarżąca wskazuje alternatywnie poz. 5 działu XIV wykazu A jako właściwą do kwalifikacji jej pracy w spornym okresie, jednakże *prima facie* nie można jej uznać za pracę w kartografii ani przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, jak też skarżąca nigdy nie twierdziła, że posługiwała się w swojej pracy przyrządami optycznymi – a to jest właśnie wyznacznik pracy polegającej na montażu mikroelementów.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania rozstrzygnięto po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.